

Sploh je pa pri žaganji krajših ali daljših polén na ognjiše gledati. Večje ko je ognjiše, se vé da morajo tudi polena daljše biti; če je pa manjše ognjiše, morajo tudi polena krajše biti; pa gledati je tudi na ogenj, če mora hud in nagel ali pa le srednji in dolgo terpeči ogenj biti, se mora tudi potem žgati, krajše ali daljše, tanjše ali debeliše polena paliti. Tanke polena naredé naglo gorkoto; veliki kotli za vrenje ali parjenje ali pa hlapivni kotli, kateri, kader začne v njih že mokrota popořnoma vreti, potrebujejo enako-srednje gorkote; tedaj se morajo tudi z debelišimi poleni razbeliti, zato ker se veliko ogelja in žerjavice iz njih na ognjišu napravi, od ktere se naložene polena unamejo in hudo vroćino napravijo, ktera gazne dele povžije.

Ker je mehki les, h kateremu posebno jelšo, smereko, hojo, lipo, verbo in jagned štejejo, debeleji, zraven pa rahleji kakor terdi ali napol terdi les, tedaj hitrejši pogori kakor terdi ali napol terdi, pa ne dá toliko ogelja in žerjavice kakor polena od terdega lesa. Iz rećenega se previdi, da se iz mehkega lesa veliko hitreje gorkota napravi, kakor iz terdega, h kateremu se šteje bukev, berst, dôb ali hrast, oreh, češplja ali sliva, hruška in češnja. Derva od imenovanih drevés so pa gotovo boljše za kurjavo, kadar hoćemo imeti lepo enako in terpečo gorkoto. K dervam terdega lesa se versté tudi derva napolterdega, ktere niso veliko slabeje od derv terdega lesovja. K tem štejejo brezo, jesen, javor, akacijo, smerdeliko, jablano, divji koštanj, trepetlika in bor.

Če človeka ali živino seršen, ôsa ali bćela pići.

Ni davnej, kar so „Novice“ povedale žalostno prigodbo, da sta v Kranji poginila dva konja, ki so ju opikale bće; današnje „Novice“ povejo še žalostnejo prigodbo iz Ogerskega, da je neki fajmošter po bćelnem piku žalostno smert storil.

Treba se nam tedaj zdí, da povémo: kaj početi v taki zadevi, da se nesreća odverne.

Najhuje pići seršen, po tem ôsa in za to bćela. To je znano vsakmemu. Pa med zlo zdraženo živaljo in med navadnim pikom je velik razloček.

Za to pomaga večkrat, če se le želó vèn potegne, in na pićeno mesto vlažne perstí poklada; perst je skoraj povsod pri rokah, za to je ta pomoček tudi res dober.

Prav dobro je tudi olje: laško, lanéno ali ogersćino, da le žarkovo ni. Nekteri hvalijo olje tako, da pravijo, da ni boljega kakor je olje, ker hitro prežene bolećine in splahne oteklino. Pa olja ne smeš ribati v pićeno rano, ampak jo ž njim le rahlo mazati.

Nekteri hvalijo tudi z medom ali sterdjo oteklino mazati.

Še druga pomoć je arnikna tinktura; zato nekteri bćelarji nikoli niso brez te tinkture, ktera je res prav dobra v vseh novih ranah; al sama tinktura se ne smé rabiti, ker je prehuda; ampak najmanj s polovico hladne vode se mora vselej zmešati in s tako vodo potem rana izpirati ali pa ž njo namoćene rute na njo pokladati.

Tudi sama merzla voda večkrat pomaga.

To so navadni pomoćki, kadar ni nevarnost velika.

Kadar pa pićena rana zlo oteće in je mesto, kamor je človek ali živina pićena bila, zlo občutljivo, takrat je nevarnost zlo boleće oteklina velika, in primerilo se je že večkrat, da so seršeni, ôse ali bćele pićnile do smerti.

Kaj je storiti v taki nesreći?

Pervo je, da se želó skerbno vèn potegne; potem naj se pićeni del zmiva s salmijakovcem (Salmiakgeist), po ktereга naj se hitro v apoteko pošlje; ker pa je salmijakovec sam po sebi zlo hud in razjedljiv, se mora vselej z merzlo vodo zmešati in sicer v taki primeri, da

na 2 lota vode se vzame 1 kvintelec salmijakovca. Salmijakovec je po najnovejših skušnjah poglavitno zdravilo za pokonćanje hudega strupa. V hudi nevarnosti se pićenemu človeku ali živini tudi noter daje. Ker pa je takrat vselej treba zdravnika na pomoć poklicati, bo že on iz apoteke ga zápisal in sicer tako, da se na kakih 6 apotekarskih unć kuhane ajbševe vode vzeme pol kvintelca salmijakovca, pa pridene še 1 unća ajbševega ali kakega družega sirupa, in vsako uro te zmesi polno žljico popiti dá.

Če ni zdravnika na pomoć, si morejo pametni ljudje tudi sami pomagati, da pošljejo po salmijakovca, ktereга v ti primeri rabijo, da 1 kvintelec zmešajo z 2 lotoma vode in oteklino moćijo ali s to vodo namoćene rute na njo pokladajo.

Tudi navadno kuhínsko sol priporoćajo nekteri zdravniki, in sicer tako, da veliko solí raztopijo v vodi, in s to vodo umivajo oteklino, pa je tudi vsako uro eno žljico popiti dajo, dokler nevarnost mine.

To so najbolj skušene zdravila v taki nevarnosti. Naj bojo pomoć v sili!

Natoroznanske reći.

Pogled v človeški želodec.

Kaj — pogled v človeški želodec? Ali res? Res, res — pogled v želodec in še v želodec živega človeka. Poglejmo, kaj se v njem godí. Zlo hvaljeni časnik „Ausland“ nam pripoveduje, da v Novem Yorku v Ameriki živi mož, St. Martin po imenu, ki ima luknjo v trebuhu. Vstreljen je bil v trebuh, in po posebni sreći se mu je zacelila rana tako, da mu je le luknja v želodcu ostala.

Kaj takega se ne primeri vsaki dan. Ni tedaj čuda, da ga je berž množica zdravnikov obiskavala, ki je hotla viditi: kako želodec povžite jedí prekuhuje. Pervo je bilo, da so skozi luknjo vtaknili Romirjev gorkomér (termometer) v želodec, preprićati se: kolika toplota je v želodcu? Pokazal jim je 27 stopinj in pol gorkote.

Potem so dali možu razne jedí jesti in vidili so tole:

Korenje (mèrkvo) — piše dr. Bunting — je želodec povžil še le v 5 urah. Na pol pečeno goveje meso (Roast-Beef) je povžil v poldrugi uri. Stopljenega sirovega masla (stopljenega putra) ni nič prekuhal; neprebavljeno je plavalo po želodcu sèm ter tjè. Ribe je še dosti kmali prekuhal. Vzeli so nekoliko želodcevega soka iz njega in ga djali na rudeć papir, — berž mu je vzal rudećo barvo, da je bil papir bled. — Te skušnje niso dosti drugaće od tistih, ki jih je pred 20 leti na znanje dal dr. Beaumont.

Dalje piše dr. Bunting, da je mož z odpertim želodcom zmiraj terdnega zdravja. Luknja ga ne nadležuje nikakor; mož dela po navadi. Če vodo pije ali kaj družega požrè, in nima luknje s platnenim okladom zadelane, priteće vse, kar je povžil po luknji vèn. Skozi to luknjo pa se prikaže tudi večkrat nekoliko notranje (zlemnate) želodcove kože; debela, kakor da bi bila otekla, je takrat, kadar želodec povžite jedí prekuhuje, — tanka pa, kadar je želodec prazen.

Mož je 50 let star, suh sicer, pa terden.

Nekoliko kritike.

Gospod pisatelj „Nápak slovenskega pisanja“ si želí obilo kritike, ker upa, da tista bo sploh najveć pomagala slovenskemu slovstvu. On ima svoje misli, drugi svoje.

V vse pisateljeve drobne razloćbe in opazbe in tistih presodbo in pretres se siliti, naj bo drugim pušeno, kateri se več pećajo s slovničarsko ućenostjo. Le toliko naj tukaj opomnim, da sploh vse ni prazno, kar se je pisatelj trudil po dolgem in širokem dokazati in razložiti. Sèm ter tjè bi njegove opombe utegnile sedanjim slovnicam v popravo ali